

Csángóföld, a román nemzetállami asszimilációs politika kísérleti terepe

írta Harrách Gábor

Egy szeptemberi délelőtt hattagú küldöttség érkezett a moldvai Klézsére. A román oktatási minisztérium és a bukaresti Kisebbségi Hivatal magyar nemzetiségű szakemberei, valamint a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének két hölgytagja azt mérte fel, milyen igények mutatkoznak a magyar tanítási nyelv bevezetésére a csángók lakta községben. A kis csoporthoz csatlakoztak azok a szülők is, akik gyermekeik számára az anyanyelvű oktatást kérték.

A formalitásnak is tekinthető terepszemlét egy 20-25 fős, szemmel láthatóan erosen ittas csoport megjelenése zavarta meg. A társaságot személyesen Ioan Joca (eredeti nevén Zsóka János) polgármester, valamint Klézse katolikus plébánosa és a Nagy-Románia Párt helyi főnöke vezette. A felajzott emberek "le a magyarokkal" és hasonló jelszavakat kiabáltak, szidalmakkal halmozták el a szülőket és a delegáció tagjait. Mi több - az ottani viszonyokra egyébként jellemző módon - a törvényesség felügyeletével megbízott prefektúra igazgatója, Dumitru Nada is beszállt a balhéba: személyesen kezdte biztatni az egyre agresszívabbá váló tömeget, hogy álljanak ellen a magyar betolakodóknak, a félelemtől reszketo magyarokat pedig szemberöhögte: "Úgy kell nektek!" A csángószövetségtől érkezett két hölgy menekülése akciófilmbe illett: másodperceken múlt, hogy sikerült kitörniük az autójukat megrohanó és felborítani készülő tömeg gyurujéból.

A Vatikán is felelős

Bármilyen meglepo, a fenti történet csupán a jéghegy csúcsa. S nem csak azért, mert már többször is előfordult a Csángóföldön hasonló eset. (Egy ízben Köto Józsefet, a nemrég leköszönt bukaresti kormány oktatási államtitkárát ütötték kis híján agyon a botokkal felfegyverzett, pálinkával és a helyi plébános igéjével feltüzelt emberek.) Itt sokkal többről van szó, mint néhány janicsár pap és helybeli pártcsicskás ad hoc akciójánál. A moldvai csángómagyarok helyzete lakmuszpapír, amely megmutatja, milyen is a román kisebbségpolitika valójában. Beke György egyik írásában sorsképletnek nevezi a csángó magyarság szomorú történetét, amelynek árnyéka a ma még virulens kárpát-medencei magyar kisebbségekre is kivetül.

A XXI. század Romániájában, a Szeret és a Tatros partján ma is tiltják az anyanyelv szabad használatát. A magyar származású, de tanulmányaik során a román nacionalizmus legsötétebb eszméivel átitatott katolikus papok jóvoltából Moldva az egyetlen terület Európában, ahová még nem jutott el az anyanyelvű liturgiát előíró második vatikáni zsinat szellemisége. Ki kell mondanunk: azért, hogy ez a szégyenletes, a mai világban teljesen abszurd helyzet kialakulhatott, a Vatikán is felelős, hiszen tudnak, mert tudniuk kell arról, ami ott történik. Elég, ha II. János Pál 1991-es magyarországi látogatására gondolunk, amikor a moldvai csángók 1200 aláírással ellátott kérelmet juttattak el a szentatyához, hogy gyakoroljon hatást a bukaresti és jászvásári püspökökre az anyanyelvhasználat ügyében. Mindezidáig azonban még csak szóba sem került a kérdés, beleértve a pápa 1999-es - Erdélyt és a katolikus híveket egyébként nagy ívben elkerülő - romániai látogatását is. Mondják persze, hogy a Vatikánban nagyon erős a román lobb. Ám ezt az érvet meg is lehet fordítani: ha egy görögkeleti ország ilyen erős érdekérvényesítési lehetőségekkel rendelkezik Szent Péter városában, az eredmények láttán vajon milyen jelzovel minosíthatjuk a katolikus magyar lobb? Ha a Vatikán felelősségét szóba hozzuk, beszélünk kell magunkról is: a magyar katolikus egyháznak erkölcsi kötelessége lenne, hogy aktív felelősséget vállaljon a moldvai csángókért, ám ennek mai napig nem látni a jelét.

A legújabb fejleményt a jászvásári püspök, Petru Gherghel - eredeti nevén Gergely Péter - kolozsvári látogatása jelentette, ahol a janicsár fopap a szélesebb közönséggel is ismertette nézeteit. (Ha már a

janicsároknál tartunk, érdemes tudni, hogy a magyar nyelvű liturgia csángóföldi bevezetését Petru Gherghellel együtt vehemensen ellenző bukaresti érseket, Ioan Robut eredetileg Rab Jánosnak hívják, s Kézdivásárhelyen élő idős édesanyjával ma is magyarul levelezik.) Petru Gherghel szerint püspöksége hu kíván maradni kétszáz éves hagyományaihoz, ezért a moldvai csángóknak csakis a szertartások hivatalos nyelvén, vagyis románul celebrálhatnak misét. A püspök az anyanyelvi liturgia bevezetéséért folyó aláírásgyűjtéseket nemes egyszerűséggel csalásnak nevezte, hozzátéve: a miséket azoknak is román nyelven tartják, akik a "csángó zsargon" beszélik. Gherghel szerint ugyan a csángó nyelv nem létezik. Nem mondott újat ezzel a nacionalista nézeteit a püspökség kétszáz éves hagyományai alátámasztani igyekvő Gergely Péter, ismételhették meg a püspök szavain felháborodott erdélyi magyar sajtóval együtt, hiszen amint a kommentárok is írták, az elnyomásnak, a nyelvi dominanciát tartósító hatalmi praktikáknak valóban mély hagyományai vannak Romániában. És zseniális ráérzéssel jegyzi meg a kolozsvári Krónika publicistája: "A püspök Kolozsvárra csupán egy szónyi újítást hozott: ama kis nyelvi leleményét, amellyel zsargonnak nevezte a csángók nyelvét. De még ezzel a kis újítással is hagyományai talaján maradt. Hiszen a zsargon: tolvajnyelv; akik használják: bunözök. A jászvásári püspök tehát egy szóban mondta ki: bunözök azok, akik ragaszkodnak anyanyelvükhöz, akik használni szeretnék azt életük színterén."

A miniszter játéka

A moldvai magyarság másik nagy problémája a magyar nyelvű tanítás hiánya, noha a liturgiához hasonlóan elvileg itt is meglenne a jogszabályi lehetőség az anyanyelvhasználatra. De hogyan is lehetne magyar tannyelvű oktatás Moldvában, amikor a helyi hatalmasságoktól a törvényességet felügyelő prefektúra-igazgatón át - mint azt mindjárt látni fogjuk - az anyanyelvhasználat jogát kézjeggyel biztosító miniszterig mindenki csatasorba áll, ha akár csak egy magyar nyelvű csoport létrehozása szóba kerül? Mit várhatunk a jogszabályoktól, ha maga a törvényalkotó, valamint a törvény ere gördít akadályokat azok érvényesülése elé?

Két évvel ezelőtt úgy tunt, megmozdul valami. Eloszor az Európa Tanács Komlóssy József vezette küldöttsége látogatott el a csángó falvakba, hogy az ott tapasztaltakról jelentést küldjenek Strasbourgba. Aztán Németh Zsolt külügyi államtitkár tett idén tavasszal népes küldöttség élén történelmi látogatást Klézsén és a megyeszékhelyen, Bákóban. A nemzetpolitikai áttörésnek számító vizitet és a lelkes fogadtatást - magyar állami delegáció addig soha nem járt a Csángóföldön - azonban beárnyékolta a helyi lap másnapi szalagcíme: "Klézsén megkezdődött az eroszakos elmagyarosítás!" Megjelentek a hasonló alkalmakkor már menetrendszerűen feltuno, magyarelles jelszavakat skandáló csoportok is, noha ezúttal (még) nem került sor tettelegességre. Mindenesetre a látogatások megtették a maguk hatását: Andrei Marga, az akkori oktatási miniszter rendeletet hozott az anyanyelven tanuló iskolai csoportok és osztályok létrehozásáról, a Bákó megyei prefektus pedig ünnepélyes ígéretet tett ennek végrehajtására.

Ezt követően állt össze az a bizottság, amely két csángó községben - Klézsén és Pusztinán - mérte fel a magyar tannyelvű oktatás bevezetésére mutatózó igényeket. Ekkor történt a bevezetőben említett incidens is. A bizottság azonban mégis elkészítette jelentését, amelyből kiderült: a sorozatos megfélemlítések dacára Klézsén tíz, Pusztinán pedig nyolc szülő kérte gyermeke számára a magyar tanítási nyelv bevezetését, a sovinszta megyei tanfelügyelőség nagy bánatára. Közben Anghel Stanciu, a közelmúltban leköszönt törvényhozás oktatási bizottságának nagyromániás elnöke is meghúzta a vészharangot: Mugur Isarescunak írt levelében "a Bákó megyei románok" elmagyarosításának veszélyére figyelmeztette az akkori miniszterelnököt. Néhány nappal azonban azt követően, hogy a sovinszta politikus a "moldvai románok" védelmében tollat ragadott, örvendős hír látott napvilágot: külön miniszteri rendelet biztosítja a jövőben a magyar nyelvű tanítást azokon a moldvai településeken, ahol erre igény mutatkozik. A hírt maga az oktatási miniszter jelentette be. Néhány órával később azonban Andrei Marga - akit hazájában, csakúgy, mint Nyugaton, szívesen ruháznak fel az "európai" jelzővel - 180 fokos fordulatot tett: a beígért rendelet helyett az egész ügyet visszapasszolta annak a Bákó megyei tanfelügyelőségnek, amely mindig is a magyar nyelvű oktatás legmilitánsabb ellenzője volt. A miniszter ezzel gyakorlatilag pontot tett az ügy végére. Közben kiderült az is, hogy a Bákó megyei prefektus - aki Németh Zsolt államtitkárnak oly szívélyes ígéreteket tett az anyanyelvű oktatás kapcsán - a nagyromániás Stanciu példáját követve suttyomban levelet írt Mugur Isarescu miniszterelnöknek, hangsúlyozva, hogy "a magyar nyelvű oktatás bevezetése etnikai konfliktusokat idézne elő a régióban".

Egy különös adásszünet

A néhány hete lezárult román parlamenti ciklus utolsó heteiben Bihar megye egyik parlamenti képviselője, a fiatal Szilágyi Zsolt interpellációval fordult Mugur Isarescuhoz a csángók anyanyelvű oktatásának szabotálása, valamint egy hasonló vonatkozású, igen érdekes ügy miatt. Történt ugyanis, hogy amikor a román televízió szokásos hétfői magyar adásában a csángók oktatási helyzetével

foglalkozó riport került volna sorra, Bákó megyében elsötétültek a képernyők. Az esetre a mai napig nem érkezett magyarázat. A miniszterelnök azonban elutasította a válaszadást az interpellációra, s azt az illetékes minisztériumokhoz - így például az oktatási tárcahoz - továbbította. Az "illetékes minisztériumok" pedig nyomban a válaszadás elnapolását kérték a képviselőtől. Azzal, hogy maga a miniszterelnök sem vállalta az anyanyelvu oktatás törvényadta lehetőségének biztosítását, egyértelművé vált: a csángók megfélemlítését, alapvető emberi jogaik folyamatos megsértését hallgatólagosan a legfelső szinteken is támogatják. S ez aligha fog változni most, Iliescu második elnöksége alatt; még akkor sem, ha a Nastase-kormány - külpolitikai megfontolásokból - egy hónapon belül többet tett a magyarságért, mint "demokratikus" elődje négy év alatt. A Csángóföld ugyanis már a XIX. század óta a nemzetállami asszimilációs politika kísérleti terepe a mindenkori román hatalom számára.

Szerencsére ma már egyre többen vannak, akik felismerték: Romániában addig nem lesz igazi demokrácia, amíg az önálló érdekvédelemre önhibáján kívül gyenge, végtelenül kiszolgáltatott moldvai magyarság alapvető emberi jogait, sőt létezését és anyanyelvét is elvitatják. Égető szükség van arra, hogy a nyugati közvéleményben tudatosodjon minden, ami Romániában történik - abban az országban, amely a NATO és az EU bebocsátására vár, s amelynek kisebbségpolitikáját Bill Clinton és az EU bukaresti nagykövete egyaránt példaértékűnek nevezte. Ahhoz viszont, hogy a moldvai csángók ügye nemzetközivé váljon, eloször Kolozsváron - vagyis az RMDSZ berkeiben -, illetve mindenekelett Budapesten kellene "nemzetiesíteni" a kérdést. Mert amíg mi itthon emberjogi jelentéseket írogatunk és Tibetért tüntetünk, észre sem vesszük, hogy karnyújtásnyira tolunk egy kicsiny népcsoport éli át identitásának holokausztját. Egy népcsoport, amely a miénk, amely hozzánk tartozik.

írta Harrách Gábor

forrás: Magyar Demokrata